

— kedvét lelheti benne a szív és a szem is egyaránt.

A lakások villanyos világítása a fénylő testeknek egészen új művészi megoldására nyújt alkalmat. Az Iparművészeti Múzeum párisi beszerzései közül két e szakba tartozó kis plasztikai bronztárgygal fejezem be ismertetésemet.

Az egyik *Larche* Raoulnak bronzból öntött és aranyozott „szerpentin-táncosnője“, a ki felső leplének egész tömegét kiterjesztett karokkal a feje fölött kavargatja, a magasra csapkodó lángok ismert utánzásával. Bár a szobrászatban ilyen festői akrobatasággal nem igen tudok megbarátkozni, mégis tagadhatlanul érdekes, hogy a bronz súlyát ezen a művön mennyire elfelejteti a kelme lobogásának könnyűsége s az alak keringő mozgását mily élénken fejezi ki a karcsú test körül hullámozó alsó ruhának fordulatossága. A felső redőzetbe vannak beleillesztve a villanyoslángok.

A másik a *Mattheau-cég* falra való lámpása. Itt a sásliliomnak három kinyílt virágkelyhéből világítanak az izzó testek s azok leveles szárát egy meztelen, nyulánk kis tündér emeli magasra. Hogy a vízi növénynyel mentől közelebbi rokonságban álljon, lábai hosszú halfarkban egyesülnek és szárnyai olyanok, mint a szitakötőé. Két tollal ékesített fejét kecsesen hajtja félre; tartása könnyeden lebegő. Testének elegánsan sima mintázásán, a halvány aranyozásnak bársonyos puhaságán, az arany, ezüst, zöld és lila színű polychromiának enyegően gyöngéd egymásbaolvadásán szintén elbájolt a francia ízlésnek az az ismert „cachet“-ja, melylyel a francia művészet és ipar szoros, hagyományos szövetkezése meghódította a maga számára az egész világforgalmat.

S a művészet és az ipar állandó védés és dacsövetségének kell nálunk is meghonosulnia, hogy a külföldi verseny megalázó túltengése alól teljesen felszabadulhassunk.

Biztató sikerekre már is hivatkoz-

hatunk. De a meglévő erőknél és tehetségeknél sokkal nagyobb arányú közreműködésére volna szükség.

Ha volt egy Zsolnaynk, miért ne lehetne egy magyar Barbedienne is?

És a párisi világkiállításon grand prix-vel kitüntetett kiváló szobrászaink — Strobl, Zala, Fadrusz — miért ne helyezhetnék becsvágjukat abba is, hogy nemcsak monumentumokkal arassanak sikert, hanem valamikor szép lámpákkal vagy hasonló intim vonatkozású műtárgyakkal ajándékozzák meg a magyar művészi ipart?

Szmrecsányi Miklós.

AUSZTRIAI IPARISKOLÁK KIÁLLÍTÁSA.

Igen tanulságos és rendkívül intenzív és céltudatos működésre vetett világosságot az a kiállítás, amely április havában, a bécsi iparművészeti múzeumban, az összes osztrák ipariskolák tevékenységének bemutatásából állott. Reánk nézve nem az lévén annyira a fontos, hogy melyik iskola mit és hogyan állított ki, hanem az, hogy ezen ipari és iparművészeti tevékenység a maga összességében miként nyilatkozik meg és mit következtethetünk belőle a mi viszonyainkra: részletezés helyett inkább általános szempontokból óhajtók e kiállítás eredményeivel foglalkozni.

Már a kiállító ipari — és részben iparművészeti — szakiskoláknak a száma imponáló! 86 iskola, a két fő iparművészeti iskola nélkül (a bécsi és prágai, amelyek külön kiállítást rendeznek) és egy egész sereg kisebb jelentőségű ipariskola híjával. Ha tekintetbe vesszük azt, hogy ezek az iskolák mily okosan vannak az országban elosztva (fa- és fémiskolák inkább az alpesi tartományokban, szö-

vészet, üveg Csehországban, a szorosabban vett iparművészet a nagy intellektuális központokban) és hogy mily ügyesen használják fel vidéküknek természet adta kincseit és népességüknek faji tulajdonságait és ősi hagyományokon gyökerező szokásait; hogy a kiállító iskolákon kívül még 108 állami ipariskola és 750 segélyezett ipariskola — tehát összesen 944 intézmény majdnem 130 ezer tanulóval és 8 milliós budgettel áll az ipari és iparművészeti tevékenységnek szolgálatában: megérthetjük, hogy mily tanult és edzett hadsereggel bír az osztrák ipar, amely nemcsak saját hazáját védi meg idegen befolyás ellen, de kiöntvén medréből, elárasztja a szomszédságot és ebben persze legelőször bennünket.

A számbeli erőn kívül egy igen egészséges, fiatalos temperamentumú, de e mellett fegyelmezett, jó izlésű művészet szolgálja az osztrák ipart, egy kissé bürokratikus, ez idő szerint azonban kitűnő vezetés mellett. Az összes iskolák, kivétel nélkül mind, fölvilágosodott, modern irányban dolgoznak (3 év óta). Minimumra szorított másolás; a terveknek nem hajszállhasogató gonddal való, hanem inkább vázlsruerű kivitele; időhöz kötött megoldások; a történelmi stílusoknak éppen azok megértéséhez szükséges mérvű tanítása, viszont sok, rengeteg sok természet utáni tanulmány, stilizálás, önálló kompozíciók. Ez egy széles látókörű, fölvilágosodott központi vezetésre vall. Ahogy meg a természet utáni tanulmányokat az egyes iskolák a különkülön anyaghoz: egyik a vashoz, a másik az agyaghoz, a harmadik a szövethoz stb. tudják alkalmazni, ez meg a gócpontok függetlenségét, belátását tanúsítja. Így jön létre a modern iparművészet széles folyama az egyes kis önálló, de egy közös irányú áramlatok összegéből. És micsoda ifjú tettvágy lüktet ebben a vérkeringésben! Hogy dolgozik vállvetve tanár és tanuló! A tanár is, mondom, mert ott látni utasításait, in-

spirációit skizzszerűleg a tervrajzoknak egy-egy üresebb helyén, a széleken, önálló munkálkodását a mintákban, a művészi vagy tudományos könyvekben, folyóiratokban. Egy többé föl nem tartoztatható óriási törekvés a tökéletesedés felé!

Egy hiányzik nekem ebben az egész nagy termékenységen és ezt jó lesz megszívlelnünk: a nemzeti vonatkozás. Egyes lengyel és amit igen csodálok: föltűnően kevés cseh iskola kivételével, a többi intézet éppen úgy lehetne német, belga, olasz avagy akármi más, mint amilyen steyer, isztriai, morva vagy sziléziai. Azok a pompás teplitzi kőedények angol formák francia glazurral; a kitűnő kivitelű tiroli intarziák régibb firenzei és újabb francia eredetűek. Gablonz Lalique-ot akarja utólélni, Nachod, Strakowitz angolos diszitményű szöveteket sző. Mind jó tervezetű és kitűnő kivitelű készítmények (mert megjegyzendő, hogy *minden* iskola műhelyi oktatással van egybekötve s amit az ifjú tervez, azt a gyakorlatban meg is csinálja. A legracionálisabb és teljesen a célhoz vezető oktatás!) de minden, csak nem osztrák, cseh avagy morva. Erősebb individuumok eljöttével azonban nincs kizárva, hogy az eddig kozmopolita stílus idővel nemzeti zamatot ne kapjon.

Kiváncsiak vagyunk a két fő-intézménynek, a prágai és bécsi iparművészeti iskolának a májusi kiállítására. Valjon ezek is oly mérvben haladtak előre e 3 év alatt, mint szerényebb kollégáik? Azok is úgy vannak-e nivelálva mint az utóbbiak: közepes egyformaság vagy akár átlagos jelesség kitűnőségek híjával? Speciális Bécs és Prága lesz-e az, avagy Páris, London és München együttvéve? Elválnak.

Azonban már az eddigiekből is több nagy tanúság vonható le számunkra. Nemzeti kincsünket, hagyományainkat, népies művészetünket a világot se hanyagoljuk el és ne vessük meg. Gyűjt-

sük azokat és inspiráljuk magunkat belőle. Vigyünk több művészetet ipariskoláinkba, mely ozonként hat a serdülő ifjú lelkére. Több ékítményes rajz, valamelyes alakrajz, egy kis perspektiva, minél több és minél hamarabb természet utáni studiumok. Mert nem elég a csak kitűnő munka és kivitel, ha abban önálló lélek nincs. Viszont műhelyek nélkül egyetlen speciális iparművészeti intézményünk nem állhat meg. Hogy azoknak a kitűnő és lelkes erőknél, amelyek a magyar faj létre hoz, amelyek művészi termékeikkel bámulatba ejtették a párisi nemzetközi juryknak minden tagját, ne adathassék meg a mód, hogy az *anyaggal* is megismerkedhessenek, meg annak földolgozási módjával, sajátosságaival, mik a nekik adandó formákat uralják! Hogy ezek, tanulmányaikat végezvén, a prakszist, a kenyérkeresetüket illetve a sötétben tapogatódnak, nagy művészi tulajdonságaik mellett ne legyenek minden tekintetben keresetképesek s így pályájukból kiközkenjenek és sokan elkallódjanak vagy a külföldnek neveltessenek! Ez ugaros gazdálkodás volna, amivel minél hamarabb szakítanunk kell. Ifjúságunknak vetélkedési ösztönét ne nyomjuk el, inkább fokozzuk. És főleg *esti tanfolyamok* létesítésével adjuk meg az anyagi körülményeinél fogva nem iskolázható, de azért mégis oly páratlanul intelligens és ezermester magyar munkáselemnek azt a fegyvert a kezébe, amelyet élesíthet, amelylyel magának türhetőbb existenciát teremthet (előmunkásainknak igen nagy százaléka külföldi és ez az elem nem magyarosodik most már úgy, mint régebben; könnyű közlekedés, ujság, folyóirat, egyesületi élet megtartják őt nemzetiségében és megszedvén magát, hazamegy). A „Centralzeichenbureau“-t nem irigylem szomszédainktól. Azt tartom, az, ha modernizálja is a legelrejtettebb fészkeknek az iskoláját, egyformává és sablonossá teszi az összességet. Jobb, ha a társadalom veszi annak az irányi-

tását a kezébe, mint nálunk az Iparművészeti Társulat. Több szem többet lát. Bár minél többen fordulnának hozzá tanácsért és mintáért, mert biz eddig vajmi szűk közben mozgott ebbeli tevékenysége.

F. K.

KÜLÖNFÉLÉK.

BUDAPESTEN A MŰCSARNOK tavaszi kiállításának plakátjára kitűzött első díjat, 29 pályázó közül *Helbing* Ferenc iparművész nyerte el, kinek munkáit olvasóink, folyóiratunk révén már régebben ismerik.

GRAFIKAI EGYESÜLET ALAKULT Budapesten művészek és műbarátok lelkes részvétele mellett, mely anyalapok megszerzése, nyomtatása, kiadása és terjesztése, kiállítások rendezése, pályázatok hirdetése s kiváló művek díjazása, végül egy szakgyűjtemény szervezése útján a grafikai művészetek fölvirágoztatását tűzte ki feladatául. Az alakuló gyűlésen jelen voltak: *Kammerer* Ernő, *Radisics* Jenő, *Fittler* Kamill, *Rauscher* Lajos és kiváló művészeink sorából többen.

A gyűlést megelőzőleg *Olgyai* Viktor, a jeles rézkarcoló, kitől az egyesület eszméje is származik, nyílt levelet írt az ügy érdekében a Műcsarnokba, melyben élesen kikel a fotomechanikus sokszorosító eljárások ellen.

Tagadhatatlan az, hogy a mechanikus sokszorosítási módok a régi technikákat majdnem végelpusztulással fenyegetik. Oly nagy használatnak örvendenek, hogy a fametszet és rézkarc mindinkább háttérbe szorúl általa. De azért a művészet hanyatlását nem lehet e jelenségből jósolni. Az ötszáz év előtti kéziratkedvelők is réműlettel vették tudomásul, hogy egy nap alatt a sajtóval többet lehet nyomni, mint a mennyit egy ember éveken át írni képes. És íme a nyomdászattal nem semmisült meg a szkriptorok, rubrikátorok és illusztrátorok művészete, hanem észrevétlenül átfarmálódott a nyomdász,